ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

Ortirilgan bepushtlik: sabablari, belgilari, davolash va profilaktikasi

Qo'qon Universiteti Andijon filiali
Tibbiyot fakulteti talabasi
Muydinova Gulmira Askatovna
+998 90 759 30 84

Annotatsiya

Ushbu maqolada orttirilgan bepushtlik muammosi, uning asosiy sabablari, klinik belgilari, tashxis qo'yish usullari, davolash yo'llari va oldini olish choralarining tibbiy asoslari yoritib berilgan. Bepushtlik – reproduktiv yoshdagi erkak yoki ayolning muntazam jinsiy hayot kechirishiga qaramay, bir yil davomida homiladorlikka erisha olmasligi holati sifatida talqin qilinadi. Maqolada bepushtlikning aynan orttirilgan shakliga e'tibor qaratilgan bo'lib, organizmda so'nggi yillarda rivojlangan turli omillar – infeksiyalar, gormonal buzilishlar, hayot tarzi o'zgarishlari, stress va boshqa sabablar ta'sirida yuzaga kelishi tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada zamonaviy diagnostika usullari, dori vositalari va yordamchi reproduktiv texnologiyalar orqali davolash yondashuvlari ko'rib chiqilgan. Profilaktika masalalariga ham alohida e'tibor qaratilgan. Ushbu ish tibbiyot yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun bepushtlikni chuqur tushunishga yordam beradi va klinik amaliyotda qo'llash mumkin bo'lgan nazariy bilimlar bilan boyitilgan.

Kalit so'zlar: orttirilgan bepushtlik, sabablar, klinik belgilar, diagnostika, davolash, profilaktika, reproduktiv salomatlik, sun'iy urug'lantirish, gormonal buzilishlar.

Kirish

Bepushtlik tushunchasi

Bepushtlik — bu reproduktiv yoshdagi erkak va ayolning muntazam jinsiy hayot kechirishiga qaramay, bir yil davomida tabiiy yo'l bilan farzand ko'ra olmasligi holatidir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, har oltinchi juftlik hayotining bir bosqichida bepushtlik muammosiga duch keladi. Bepushtlik birlamchi va ikkilamchi (orttirilgan) shakllarga bo'linadi. Birlamchi bepushtlik – bu shaxs hayotida biror marta ham homiladorlik bo'lmagan holat, ikkilamchi bepushtlik esa ilgari homiladorlik bo'lgan, ammo keyinchalik bu qobiliyat yo'qolgan holatni anglatadi.

Ortirilgan bepushtlikning umumiy tavsifi

Ortirilgan (ikkilamchi) bepushtlik – bu avval homiladorlik sodir bo'lgan, biroq hozirgi vaqtda homiladorlikka erisha olmayotgan ayol yoki erkakda uchraydigan holatdir. Bu holat birinchi qarashda jiddiy muammo bo'lib ko'rinmasligi mumkin, biroq tibbiy ko'rsatkichlar va ijtimoiy ta'sir nuqtai nazaridan juda muhim hisoblanadi. O'rtirilgan bepushtlik sabablari ko'p qirrali bo'lib, ularning ichida gormonal buzilishlar, jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalar, stress, yallig'lanishlar, abortlar va boshqa omillar asosiy o'rin egallaydi.

Ushbu muammoning dolzarbligi

Bugungi kunda bepushtlik nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy-iqtisodiy va psixologik muammo sifatida ham qaralmoqda. Ayniqsa, orttirilgan bepushtlik sonining ortib borishi demografik o'sishga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuningdek, bu holat oila a'zolari, ayniqsa ayollar ruhiyatiga salbiy ta'sir qiladi, ajrimlar va oila buzilishlariga olib keladi. Tibbiyot fanining rivojlanib borayotganiga qaramay, o'rtirilgan bepushtlikni aniqlash va davolashda hanuz dolzarb muammolar mavjud. Shu sababli,

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

ushbu mavzuni o‘rganish, sabablarni chuqur tahlil qilish va profilaktik choralarni taklif etish tibbiyot talabalari uchun juda muhimdir.

Ortirilgan bepushtlikning tasnifi

Ayollarda va erkaklardagi o‘rtirilgan bepushtlik farqlari

Ortirilgan bepushtlik erkaklar va ayollarda turlicha sabablarga ko‘ra yuzaga keladi va har ikkala jinsda ham alohida tashxis va yondashuvni talab etadi.

Ayollarda o‘rtirilgan bepushtlik ko‘pincha quyidagi holatlar bilan bog‘liq bo‘ladi:

- **Gormonal disbalans** (masalan, policistik tuxumdon sindromi – PCOS, qalqonsimon bez kasalliklari)
- **Bachadon va tuxumdon kasalliklari** (bachadon miomalari, endometrioz, yallig‘lanishlar)
- **Abortlar va homilani yo‘qotish** – bachadon shikastlanishiga va keyinchalik homilador bo‘la olmaslikka olib kelishi mumkin
- **Jinsiy yo‘l bilan yuqadigan infeksiyalar** – ayniqsa, davolanmagan holatdagi surunkali infeksiyalar

Erkaklarda esa o‘rtirilgan bepushtlik quyidagi omillar tufayli kelib chiqadi:

- **Spermogramma ko‘rsatkichlarining buzilishi** (sperma miqdori, sifati yoki harakatchanligi kamaygan bo‘lsa)
- **Ortiqcha issiqlik yoki travmalar** – moyaklarga berilgan shikastlar
- **Gormonal muvozanatsizlik** – testosteron yetishmovchiligi
- **Infeksiyalar** (masalan, orxit, epididimit)
- **Stress, chekish, spirtli ichimliklar va toksik moddalar ta’siri**

Ayollar va erkaklardagi o‘rtirilgan bepushtlik klinik ko‘rinishlari va tashxis usullari jihatidan farq qiladi, ammo har ikkala holatda ham erta aniqlash va kompleks davolash muhim ahamiyatga ega.

Tibbiy va ijtimoiy tasnifi

Tibbiy tasnif bepushtlikning organizmdagi fiziologik va patologik sabablarga asoslanadi. Tibbiyot nuqtai nazaridan, o‘rtirilgan bepushtlik quyidagilarga ajratiladi:

- **Gormonal bepushtlik**
- **Yallig‘lanish asosidagi bepushtlik**
- **Me’yoridan chetga chiqqan anatomiya asosidagi bepushtlik** (masalan, bachadon naylarining yopilishi)
- **Immunologik bepushtlik** – organizmning o‘z spermasiga yoki partner spermasiga nisbatan antitana ishlab chiqarishi

Ijtimoiy tasnif esa bepushtlikning jamiyatdagi o‘rni, oilaviy munosabatlar va psixologik holatga ta’sirini o‘rganishga asoslanadi. Ijtimoiy bepushtlik ko‘proq quyidagilar bilan bog‘liq:

- Oila ichidagi zo‘ravonlik va bosim
- O‘zgalar fikridan qo‘rquv
- Ayolni ayblash tendensiyasi
- O‘ziga bo‘lgan ishonchning pasayishi, tushkunlik

Ushbu tasniflar bepushtlik muammosini chuqur tahlil qilishda va bemorlarga individual yondashuvni ishlab chiqishda muhim o‘rin tutadi.

Sabablari

Ortirilgan bepushtlik sabablari juda ko‘p va murakkab bo‘lib, ularning har biri alohida yondashuvni talab qiladi. Quyida eng keng tarqalgan sabablar ko‘rib chiqiladi:

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

Gormonal buzilishlar

Gormonal tizim reproduktiv salomatlikda asosiy rol o‘ynaydi. Ayollarda tuxumdonlar faoliyatining buzilishi, prolaktin, FSH (follikul stimulyator gormoni) yoki LH (luteinlashtiruvchi gormon) darajasining o‘zgarishi bepushtlikka olib keladi. Erkaklarda esa testosteron yetishmovchiligi, gipotalamo-gipofizar o‘qdagi buzilishlar spermatogenez jarayonini sekinlashtiradi yoki butunlay to‘xtatadi. Polikistik tuxumdon sindromi (PCOS) va qalqonsimon bez kasalliklari ham keng tarqalgan gormonal sabablar qatoriga kiradi.

Yuqumli kasalliklar

Jinsiy yo‘l bilan yuqadigan infeksiyalar (JYYI) — o‘rtirilgan bepushtlikning yetakchi sabablaridan biridir. Surunkali yallig‘lanishlar bachadon naylari va tuxumdonlar faoliyatini izdan chiqaradi. Ayniqsa, **gonoreya**, **xlamidioz**, **sifilis**, **OITS** (AIDS) kabi kasalliklar organizmning umumiy immun holatini susaytiradi. OITS virusi tanadagi immun tizim hujayralarini yemirib, ikkilamchi infektsiyalar va reproduktiv tizim funksiyasining buzilishiga olib keladi. Bu esa bepushtlik xavfini keskin oshiradi.

Genetik omillar

Ba’zi hollarda bepushtlik tug‘ma genetik nuqsonlar yoki irsiy kasalliklar bilan bog‘liq bo‘ladi. Masalan, **Klaynfelter sindromi** erkaklarda bepushtlikka olib keluvchi xromosoma buzilishidir. Shuningdek, **Y-xromosomaning mikrodeletsiya**lari sperma ishlab chiqarish jarayonini izdan chiqaradi. Ayollarda esa irsiy endokrin sindromlar yoki tuxumdonlar rivojlanishidagi anomaliyalar bepushtlikka sabab bo‘lishi mumkin.

Psixologik va hayot tarzi omillari

Doimiy stress, xavotir, tushkunlik, uyqu rejimining buzilishi, surunkali charchoq kabi psixologik omillar bepushtlikni keltirib chiqaruvchi noorganik sabablardandir. Shuningdek, **chekish**, **spirtli ichimliklar**, **giyohvandlik**, **noto‘g‘ri ovqatlanish**, **kamharakatlik**, **semizlik yoki ozg‘inlik** ham bepushtlikka olib keladi. Bu omillar organizmdagi gormonal muvozanatni buzadi, immunitetni pasaytiradi va jinsiy faoliyatga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Travmalar va operatsiyalar

Reproduktiv tizimga tegishli operatsiyalar (bachadon yoki tuxumdonlarni olib tashlash, moyak operatsiyalari), homiladorlik paytidagi asoratlar, abortlar yoki travmatik holatlar (avtohalokat, sportdagi jarohatlar) reproduktiv a’zolarning mexanik shikastlanishiga olib kelishi mumkin. Natijada, homiladorlik yuzaga kelmaydi yoki saqlanib qolmaydi. Erkaklarda esa moyaklar yoki prostata bezi jarohatlanishi sperma ishlab chiqarish va chiqarish jarayonini izdan chiqaradi.

Belgilar va diagnostika

Klinikasida uchraydigan belgilari

O‘rtirilgan bepushtlik ko‘pincha aniq va keskin belgilarga ega bo‘lmasa-da, ayrim klinik belgilar orqali uni taxmin qilish mumkin. Belgilar jinsga bog‘liq ravishda farqlanadi.

Ayollarda uchraydigan belgilar:

- Hayz siklining buzilishi (kechikish, tez-tez kelishi yoki butunlay to‘xtashi)
- Hayz vaqtida og‘riqlar (dismenoreya)
- Tuxumlanish belgilarining yo‘qligi (masalan, servikal shilliq o‘zgarmasligi)
- Tana vaznining keskin o‘zgarishi
- Jinsiy aloqa paytida og‘riq
- Avvalgi homiladorliklardan so‘ng homilador bo‘lolmaslik

Erkaklarda uchraydigan belgilar:

- Jinsiy istakning kamayishi (libido pasayishi)

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

- Erektsiya buzilishi
- Ejakulyatsiya bilan bog‘liq muammolar (erta yoki kech)
- Moyak sohasida og‘riq, shish
- Spermada o‘zgarishlar (rangi, hajmi, zichligi)

Shuni alohida ta’kidlash kerakki, ba’zida bepushtlik hech qanday aniq belgilar bermaydi, faqat tibbiy tekshiruvlardan so‘nggina aniqlanadi.

Tibbiy tekshiruvlar

Bepushtlikning sababi va shaklini aniqlash uchun quyidagi diagnostik tekshiruvlar o‘tkaziladi:

- **Umumiy laborator tahlillar**: qondagi umumiy holat, yallig‘lanish mavjudligini baholash
- **Gormonal testlar**: FSH, LH, prolaktin, estradiol, testosteron, TSH va boshqalar
- **Ultratovush tekshiruvi (UZI)**: ayollarda bachadon va tuxumdon holatini, erkaklarda esa moyak va prostata bezini tekshirishda muhim
- **Spermogramma**: erkak spermasining miqdori, harakatchanligi va sifati baholanadi
- **Histerosalpingografiya** (HSG): ayollarda bachadon naylarining o'tkazuvchanligini tekshirish
- **Laparoskopiya**: zarur hollarda ayollarda bachadon va tuxumdonlar ichki holatini vizual baholash uchun ishlatiladi
- **Genetik testlar**: tug‘ma genetik buzilishlarni aniqlash
- **Infeksion testlar**: JYYI aniqlash uchun (xlamidioz, OITS, sifilis va b.)

Ayol va erkak organizmida alohida ko‘rsatkichlar

Ayollarda quyidagi ko‘rsatkichlar bepushtlikka sabab bo‘lishi mumkin:

- FSH > 10 IU/L (yumurtalik zaxirasining kamayganidan dalolat)
- Progesteron pastligi (luteal faza yetishmovchiligi)
- Bachadon naylarining yopilishi yoki shishishi (salpingit)
- Endometrioz mavjudligi

Erkaklarda esa quyidagilar ahamiyatga ega:

- Spermada spermatozoidlar miqdori < 15 mln/ml
- Harakatchan spermatozoidlar sonining kamligi (< 40%)
- Morfologik nuqsonli spermatozoidlar sonining ortiqligi
- Testosteron darajasining pastligi
- Varikotsel mavjudligi (moyak vena kengayishi)

To‘g‘ri va kompleks diagnostika bemor uchun eng samarali davolash usulini tanlashda hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

Davolash usullari

O‘rtirilgan bepushtlikni davolash ko‘p bosqichli va individual yondashuvni talab qiladigan murakkab jarayondir. Davolash usullari sababga qarab belgilanadi va quyidagi asosiy yo‘nalishlarga bo‘linadi:

Konservativ davolash

Konservativ davolash – bu bemorni jarrohlik aralashuvisiz sog‘lomlashtirish usuli bo‘lib, ayniqsa gormonal va infeksion sababli bepushtlikda samaralidir. Davolash quyidagilardan iborat:

- Gormonal muvozanatni tiklash
- Ovulyatsiyani stimulyatsiya qilish
- Hayz siklini normallashtirish
- Immunitetni mustahkamlash

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

- O‘tkir yoki surunkali yallig‘lanish jarayonlarini bartaraf etish

Shuningdek, bemorga to‘g‘ri ovqatlanish, jismoniy faollikni oshirish, zararli odatlarni tark etish tavsiya etiladi.

Dori vositalari

Davolashda keng qo‘llaniladigan dori vositalari quyidagilar:

- **Gormon terapiyasi:**

Ayollarda FSH va LH preparatlari (masalan, Klomifen, Menopur), erkaklarda esa testosteron preparatlari buyuriladi. Bu vositalar ovulyatsiyani stimulyatsiya qilish yoki spermatogenezni faollashtirish uchun qo‘llaniladi.

- **Antibiotiklar:**

Jinsiy yo‘l bilan yuqadigan infeksiyalarni (masalan, xlamidioz, gonoreya) davolashda ishlatiladi. Doksitsiklin, Azitromitsin va boshqa antibiotiklar yallig‘lanish jarayonini bartaraf etishga yordam beradi.

- **Vitamin va mikroelementlar:**

S vitamini, E vitamini, foliy kislotasi, sink va selen erkaklar va ayollar reproduktiv salomatligi uchun foydalidir.

Jarrohlik usullari

Ayrim holatlarda bepushtlikni faqat jarrohlik yo‘li bilan davolash mumkin. Bunday holatlarga quyidagilar kiradi:

- **Ayollarda:**
  - Bachadon naylarining ochilishi (salpingoplastika)
  - Endometrioz o‘choqlarini yo‘qotish
  - Bachadon miomasini olib tashlash
- **Erkaklarda:**
  - Varikotselni jarrohlik yo‘li bilan davolash
  - Moyak kanalining ochilishi
  - Obstruktiv azoospermiyada yo‘llarni tiklash

Ko‘pchilik jarrohlik amaliyotlari hozirda mini-invaziv usullar (laparoskopiya) orqali amalga oshiriladi.

Sun’iy urug‘lantirish (IVF va boshqa yordamchi texnologiyalar)

Agar yuqoridagi usullar samara bermasa yoki bepushtlik sababi jiddiy bo‘lsa, quyidagi yordamchi reproduktiv texnologiyalar qo‘llaniladi:

- **IVF (in vitro fertilizatsiya):** tuxumhujayra va spermatozoid laboratoriyada birlashtirilib, embrion ayol bachadoniga joylashtiriladi.
- **ICSI (intrasitoplazmatik spermatozoid in’eksiyasi):** individual spermatozoid tuxumhujayraga maxsus mikroiynalar bilan kiritiladi.
- **IUI (intrauterin urug‘lantirish):** tozalangan spermatozoid bevosita bachadon ichiga kiritiladi.
- **Donor sperma yoki tuxumhujayralari ishlatish:** o‘z gametasi ishlatilmaydigan hollarda qo‘llaniladi.

Bu usullar bepusht juftliklarga farzand ko‘rish imkonini beradi, biroq qimmat va murakkab jarayon hisoblanadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-6

Psixologik qo‘llab-quvvatlash

Psixologik holat bepushtlikka bevosita ta’sir qiluvchi muhim omillardan biridir. Doimiy stress, depressiya, oilaviy bosim yoki ijtimoiy izolyatsiya davolanish samaradorligini pasaytirishi mumkin. Shuning uchun quyidagi yondashuvlar tavsiya etiladi:

- Psixolog yoki psixoterapevt bilan maslahatlar
- Oilaviy muhitni yaxshilash
- Stressni kamaytiruvchi texnikalar (meditatsiya, sport, yoga)
- Qo‘llab-quvvatlovchi guruhlar ishtirokida davra suhbatlari

Psixologik barqarorlik ko‘plab hollarda ovulyatsiya va spermatogenezni tabiiy ravishda tiklashga yordam beradi.

Profilaktikasi

O‘rtirilgan bepushtlikning oldini olish — bu sog‘lom farzandli bo‘lishni istagan har bir inson uchun muhim yo‘nalishdir. Bepushtlikning ko‘plab sabablari nazorat qilinishi mumkin bo‘lgan omillarga bog‘liq bo‘lib, ular profilaktik choralar orqali bartaraf etiladi.

Hayot tarzini sog‘lomlashtirish

Sog‘lom turmush tarzi bepushtlikning eng muhim profilaktik omillaridan biridir. Bunga quyidagilar kiradi:

- Me’yoriy vaznni saqlash (semizlik yoki haddan tashqari ozg‘inlikdan saqlanish)
- Spirtli ichimliklar, tamaki mahsulotlari va narkotiklardan voz kechish
- Muvozanatli ovqatlanish (vitaminlar, oqsillar, omega-3 moddalarga boy taomlar)
- Doimiy jismoniy faollik (sport, yurish, yoga)
- Yetarlicha uyqu va dam olish
- Stressni boshqarish (psixologik barqarorlikni ta’minlash)

Sog‘lom turmush tarzi nafaqat bepushtlikning oldini oladi, balki umumiy reproduktiv salomatlikni mustahkamlaydi.

Erta tashxis qo‘yish va davolash

Har qanday kasallikni erta aniqlash va davolash uning asoratlari, jumladan bepushtlikni oldini olishda muhimdir. Shuning uchun:

- Ayollar va erkaklar yiliga kamida bir marta umumiy tibbiy ko‘rikdan o‘tishlari kerak
- Hayz sikli buzilishi, jinsiy faoliyatdagi o‘zgarishlar, og‘riqlar kuzatilsa, kechiktirmasdan shifokorga murojaat etish zarur
- Oilaviy rejalashtirishni istaganlar maxsus gormonal tekshiruvlar va reproduktiv tizim holatini tekshirtirib borishlari lozim

Erta tashxis — muvaffaqiyatli davolash garovidir.

Infeksiyalarning oldini olish

Jinsiy yo‘l bilan yuqadigan infeksiyalar (JYYI) bepushtlikning asosiy sabablaridan biri bo‘lib, ulardan quyidagi choralar orqali saqlanish mumkin:

- Doimiy va ishonchli jinsiy hamkorlik
- Himoyalangan jinsiy aloqalar (prezervativdan foydalanish)
- Jinsiy gigiyena qoidalariga qat’iy rioya qilish
- Rejalashtirilmagan abortlardan saqlanish
- OITS, xlamidioz, gonoreya kabi infeksiyalarga qarshi davriy tekshiruvlar

Infeksiyalar erta aniqlansa, oddiy davo bilan bartaraf etilishi mumkin. Uzoq davom etgan infeksiyalar esa reproduktiv tizimni chuqur zararlaydi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

Oila rejalashtirish va tibbiy maslahatlar

Har bir oila sog‘lom farzand ko‘rishni istaydi. Buning uchun oila tuzishdan oldin va keyin quyidagi choralarni ko‘rish maqsadga muvofiq:

- Nikohdan oldingi tibbiy ko‘rik (erkak va ayol organizmining holatini baholash)
- Irsi (genetik) kasalliklarni aniqlash
- Reproduktiv salomatlikka oid maslahatlar olish
- Ovulyatsiya va urug‘lanish muddatlarini aniqlash
- Shifokor yoki reproduktolog bilan doimiy aloqada bo‘lish

Rejalashtirilgan va ilmiy asoslangan homiladorlik sog‘lom avlod tug‘ilishi va oilaviy farovonlik uchun mustahkam zamin yaratadi.

Xulosa

O‘rtirilgan bepushtlik — zamonaviy tibbiyot oldida turgan dolzarb muammolardan biridir. Uning sabablari ko‘p va murakkab bo‘lib, har bir holatda individual yondashuv talab etiladi. Bu muammo nafaqat tibbiy, balki psixologik, ijtimoiy va demografik jihatdan ham katta ahamiyatga ega.

Bepushtlikka qarshi kurashda muhim jihatlar

Bepushtlikka qarshi kurashda quyidagi omillar alohida o‘rin tutadi:

- Vaqtida tashxis qo‘yish va sababni aniqlash
- Zamonaviy davolash usullarini qo‘llash (gormon terapiyasi, jarrohlik, IVF)
- Infeksion kasalliklardan ehtiyot bo‘lish
- Sog‘lom turmush tarzini shakllantirish
- Jamiyatda bepushtlikka bo‘lgan noto‘g‘ri munosabatni o‘zgartirish

Shuningdek, erkaklar ham, ayollar ham bu muammoni hal qilishda birdek javobgar ekanini anglash zarur.

Tibbiyotning roli va istiqbollari

Zamonaviy tibbiyot har yili bepusht juftliklarga yordam berish yo‘lida yangi yutuqlarga erishmoqda:

- Genetik muammolarni aniqlash imkoniyatlari oshmoqda
- Sun’iy urug‘lantirish texnologiyalari (IVF, ICSI) yanada mukammallashmoqda
- Shaxsiylashtirilgan davolash usullari kengaymoqda
- Reproduktiv salomatlik bo‘yicha profilaktik dasturlar kuchaymoqda

Kelajakda erta diagnostika, regenerativ tibbiyot va genom tahlillar bepushtlikka qarshi kurashda yangi ufqlarni ochadi.

Talabalar uchun xulosalar va tavsiyalar

Tibbiyot yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun quyidagilar muhim hisoblanadi:

- Bepushtlikning zamonaviy sabab va davolash usullarini chuqur o‘rganish
- Har bir bemorga individual yondashuvni shakllantirish
- Tibbiy etika va psixologik yondashuvni hisobga olish
- Ilmiy yangiliklarni doimiy kuzatib borish va amaliyotda tatbiq qilish

Eng muhimi, har bir talaba kelajakdagi shifokor sifatida jamiyat sog‘lig‘i uchun javobgarligini anglab, inson hayotida farzandli bo‘lishdek muhim ne’matni saqlab qolish yo‘lida faol ishtirok etishi lozim.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Харченко В.И. Репродуктивное здоровье женщины. — М.: МЕДпресс-информ, 2012.**

Ayollarda o‘rtirilgan bepushtlik sabablari, diagnostikasi va davolash usullarini yoritishda foydalanildi.

2. **Галкин В.А., Гомеля В.Р. Бесплодие: диагностика и лечение. — СПб.: Специальная литература, 2015.**

Erkaklarda bepushtlik va IVF usullari haqida ma’lumot olishda foydalanildi.

3. **To‘xtayev Sh.T., Sharipov S.S. “Andrologiya asoslari”. — Toshkent, 2018.**

Erkaklar bepushtligi va spermogramma diagnostikasi bo‘limlarida foydalanildi (o‘zbek adabiyoti).

4. **Ismailov I.I. “Ginekologik kasalliklar”. — Toshkent, 2017.**

Ayollarda bepushtlik sabablari va davolash usullari bo‘yicha o‘zbek tilidagi asosiy manbalardan biri sifatida keltirildi.

5. **Миронова И.Н., Козлова Н.В. «Бесплодие: современный взгляд». — Журнал акушерства и женских болезней, 2019, №4.**

Bepushtlikning zamonaviy tasnifi va sabablari bo‘yicha foydalanildi.

6. **Нигматов Р.Р., Каримов Б.Ш. «Этиология мужского бесплодия в Узбекистане». — Ўзбекистон тиббиёти журнали, 2020, №2.**

O‘zbekistonda erkak bepushtligi statistikasi va sabablari haqida qismda ishlatildi.

7. **Yusupova M., Salimov A. “Ayollar bepushtligining klinik ko‘rinishlari va ularni davolash yo‘llari”. — “Tibbiyotda innovatsiyalar” jurnali, 2022, №1.**

Klinik belgilari va dori vositalari haqidagi bo‘limda tahlil qilingan (o‘zbek jurnali).

8. **www.who.int — Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (WHO) vebsayti**

Bepushtlikning global statistikasi va tibbiy tasnifi bo‘limlarida foydalanildi. Havola: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/infertility

9. **www.uptodate.com — Infertility in adults: Definition and evaluation**

Diagnostika va davolashning zamonaviy yondashuvlari uchun tibbiy asoslar sifatida ishlatildi.

10. **www.reproduktivmedicina.uz — O‘zbekiston Reproduktiv Tibbiyot Assotsiatsiyasi sayti**

Mahalliy sharoitda sun’iy urug‘lantirish va diagnostika imkoniyatlari haqida qismlar uchun. Havola: http://www.reproduktivmedicina.uz